

ASTERIX

Asterix *le Gaulois* komiki bat da, mundu guztian gustatua. Baina ez da komikia soilik. Batez ere da aspaldiko mito historiko bat, bertsio modernotuan. Eta da filosofia bat guztiz arriskugarria piluletan kontzentratua: honi ez baitiogu erreparatu ohi, heroi galiarraren zirkun-zarkunak dibertiturik segitzen ditugun bitartean. Irakurleak ohartu ere gabe, umorezko figuren mozorro maitagarrien pean, umore oso gutxiko filosofia politikorik nazionalistena antzezten da haren begien aurrean.

Asterix eta Obelixen istorioak bi molde hauetako batekoak izaten dira: edo bi heroiek atzerrira joan beharra izaten dute, eta, mundua konpondu eta gero, garaipentsu itzultzen dira etxera; eta herrixka galiar osoak heroien itzulera oturuntza nazional handi batekin sulamaren birundan ospatzen du. Edo atzerritarrek, jeneralean erromatarrek, auzunean muturra sartzen lotsagabetzen dira, eta bi heroiek, sekulako pandemonium batean kristoren egurrak eskuin-ezker banatuz, zapartatuta uzten dituzte erasotzaileak; eta herrixka galiar osoak heroien garaipena oturuntza nazional handi batekin sulamaren birundan ospatzen du. Azkenekoa, garaipena eta oturuntza, elementu faltaezinezkoa da Asterix eta Obelixen istorioetan: borrokaren ondoren garaipenak eta euskaristia nazionalaren ospaketak etorri behar du. “Le jour de gloire est arrivé...”

Lehenengo ereduaren denaz bezainbatean: Asterix eta Obelix ez dira inoiz euren borondatez ateratzen ergoien arkadikotik. Tribuko buruzagiak edo druidak misio bereziren bat gomen-datu dielako joaten dira atzerrira. Ez bedi pentsa Frantzia kolonialista denik. Aljeriara edo Indotxina/Vietnamera, etab.,

etab., historiak gomendatu dien misio zibilizatzailea konplizera bakarrik joan dira beti frantsesak.

Tipo bat sortzeko, hala nola Chaplin zinema mutuan, istorioaren egiturak zuzena izan behar du; osagaiak, gutxi eta behin eta berriro ohikoak; jokabideak, ia mekanikoak, keinu berak beti errepikatuak; situazioak, aldeztu aurretik askaerari erraz antzematekoak; bukaera, happy end errituala. Horrela istorioak serie bilakatzen dira, historia esentzial bateko aldiu-neak. Asterix eta Obelixek eta haien lagunak galiarraren esentzia bere fazeta ezberdinetan errepresentatzen dute: hots, Frantzia esentziala. Eta Frantzia horrek bere historiaren duen kontzeptua aurkezten da Asterixen abentura guztietan: beti erromatarrek eraso, h. d., ingelesek eta alemanek eta espainolek, bera baino auzo boteretsuagoak; baina beti bera garaile, txikiagoa izan arren, edozein etsai apurtzeko superhala ematen dizkion edabe magikoaren sekretua baitu: bere izpiritu nazional garaiezina. Bi momentu hauek ditu, hortaz, Frantziaren historia esentzialak: kanpokoen eraso behin eta berriro, eta frantsesen erresistentzia amorratua eta garaipena. Beti horrela izan da: behiala erromatarrekin, gero ingelesekin ehun urteko gerran, alemanekin eternitate guztian. Erresistentzia Frantziako historiaren esentzia da, eta komunitate galiar/frantses oso-osoaren jarrera da... Erdi Aroa ezker Frantziako Erresuma, ingurukoek eraso baino gehiago inguruko lurren erasotzaile eta anexatzaile lapurra izan dela, historian ezagun samarra da, baina Frantziak duen bere buruaren kontzeptuan hori ez da sartzen. Historia datu selektiboekin egiten da. Larrialdi larrienetan historia modernoan egiazko erresistentzia eta garaipena Frantziak ingelesei eta iparramerikarrei zor izan diela, Asterixek ez daki. Memoria nazionala selektiboa da. Erresistenteak ez asko eta “kolabo”ak ez gu-

txi izan direla, bazter utz daiteke. Oroipen eta ahazpen selektiboekin burutzen da identitate nazionala (Vichy istripu bat izan da, ez da Frantzia esentziala), Euskal Herriari eta euskaldunoi hori ukatu nahi izaten bazaigu ere. Diferentzia sozialek, ideologikoez, politikoez, klase borrokek, iraultzek, ez dute “la grande nation”en bat izatea zatitzen. Edozein diferentziaren gainetik, Frantzia esentziala betidanik bat da, Asterixen herrixka galiarra beti bat den bezala.

Asterixek espresatzen duena, beraz, Frantziaren arima jatorra da.

Arima hori zer den eta funtsik funtsenean zertan datzan, jatorriarekin adierazten da: arima frantsesa esentzialki galiarra da. Zer baiesten eta zer ezesten da jatorri konkretu horrekin?

Aurrenik ohartzekoa da, zerbait zer den, kasu honetan nazioa edo arima nazionala zer den, haren jatorriarekin azaltzen dela. Hots, arbasoen mitoarekin: euskaldunak, Tubalen haurrak; frantsesak, galiarren oinordekoak, etab. Nazioa berdin leinu bat. Izaera nazionala, natura, genealogian errotzen da (“ab-herria”). Genealogiarekin esplikatzen da “esentzia”: historiako gorabehera guztien azpian iraun dirauena; historian zehar objektuaren identitatea edo jarraipena (zer ikusi behar du Erdi Aroko Frantziak oraingo Errepublikarekin?) legitimatzen duena. Erreferentzia genealogiko hau nazioaren Kanten definizioan bertan ageri da: nazioa “jatorri komune-ko” jendea da, hitzak berak adierazten duenez (“natio”).

Eszenaren atzeari begiratzen badiogu, Asterix, edo Frantziaren arima galiarra (gaur ez gara eskandalizatuko arimaren kontuagatik), errepublikanismo frantses ideologikoaren bandera bezalakoa ageri zaigu. Iraultzak ezabatu egin du iragana, historia. Baina horrela desagertzen dena ez da historia,

historiaren irakurkera bat baizik, ideologia bat. Tradizioaren aurka, Errepublika iragan nazional berri baten, memoria “demokratiko”, antikatoliko, laizista baten premian aurkitu da, h. d., “arma berrien arsenal” baten beharrean, Augustin Thierryren berbekin esateko, erreakzionario absolutisten eta Iraultza aurreko garaien nostalgikoen kontra argudiatzeko. 1828an Augustinen anaia Amédée Thierryk *Galiarren Historia* handi bat publikatu du prehistorian hasita, eta pintatzen duen haien karaktereak Asterixen argazkia ematen du: “une bravoure personnelle que rien n’égale chez les peuples anciens; un esprit franc, impétueux, ouvert à toutes les impressions, éminemment intelligent...; une répugnance marquée aux idées de discipline et d’ordre si puissantes chez les races germaniques”. Baina inporta duena oraindik ez da hori. Ordura arte Erresumaren sehaska sakratua Reims zen, han abiatzen zen Frantziaren existentzia festa erlijioso solemne batekin, Klodobiko edo Clovis buruzagi frankoaren eta hiru mila gudariren bataioarekin San Remigio gotzainaren esku-tik, Jainko katolikoak Tolbiaceko batailan (496) emandako garaipenagatik denak konbertituak. Hala, Frantziaren sorrera Jainkoak berak paratua zen. Frantziako historiari *Gesta Dei per francos* zeritzon. Henrike I.a ezkerro (1027) Frantziako erregeak Reimsen izan dira sagaratuak. 1825ean, Errestaurazioko Karlos X.ak, Antzinako Erregimenarekin lotzeko keinu sinbolikoan, Reimsen osparazi du bere koroapena. Reimsen Monarkiak, Frantziak eta Elizak bat egiten zuten: Frantzia Elizaren alaba nagusia da, etc. Asterixen edo galiarren hautuak, hortaz, Frantzia eta Frantziako historia, erregeena eta Jainkoarena izatetik, herriarena izatera iraultzen du (edo “arrazarena”). Asterix arraza frantses jatorraren prototipoa da, Frantzia monarkiko, eliztarraren aurka.

Bigarren fase batean Asterix, Galiako herrixka hori “erromatarrek inoiz ez menperatua”, sinbolo antifranko bilakatu da, hots, antialemana; bereziki 1870/71ko gerra franko-prusiarraren eta Sedango ausiabantzaren ondoren, eta hala II. Mundu Gerra ostean Europako Batasunaren mugimendua zabaldu den arte (azken garai honi zor zaio egungo Asterix alaigarria). Memoria nazionalaren *lux et origo* puntua, Clovis erregearen tokian, Vercingetorix “lehen patriotak” hartu du. Reimseko katedralaren ordezkari Alesiako gudalandak. Napoleon III.ak egundoko monumentua jaso dio erromatarrei buru egin zien buruzagi galiarrari (1866), heroiaren zazpi metro gorako estatuarekin, Aimé Milleten obra, eta Viollet-le-Duc arkitektoaren pedestalean hitzok irarrita: “La Gaule unie/ Formant une seule nation/ Animée d’un même esprit,/ Peut défier l’Univers”. Vercingetorix eta galiar “berpiztuekin”, XIX. mendeak mitologia (arima) berri bat eman dio Frantziari. Frantses bakoitza patriota galiar bat da Erromaren aurka; Prusia eta Alemaniaren aurka, alegia. Thierry anaiak, Henri Martin, etc., historialari frantses handienak, denak Estatua- ren zerbitzari leialak, mito hori brodatzen aritu dira. Eta III. Errepublikako maisuek eskolan hexagonoko haurrei bezalaxe kolonietako neska-mutiko beltzei fede laiko berria irakatsi diete errezatzen: “Nos ancêtres les Gaulois étaient grands et blonds...”

Hala ikasi zuen eskuliburutxoan Henri Salvador haurrak, guyanarra eta beltza bera, geroago Paris guztiari barre eragin diona kanta kantatuz: “Nos ancêtres les Gaulois/ Cheveux blonds et têtes de bois/ Longues moustaches et gros dados.../ Faut rigoler, faut rigoler”. Honela, hirugarren fase batean jada, galiar errebantxista kalpar-horail mustatxandia, kolonietako artista beltzaren ironiak gaiztogabetu eta goza-

tua, Goscinny-Uderzoren komikietako Asterixengan transformadaiteke. Orain frantsesak, galiarren leinukoak eta sekulako gudariak betiere, munduko arbasorik sinpatikoenak dituen nazio handia dira.

Azkenean, zer gara gu arbasoen produktuak baino? Eta zer dira arbasoak gure produktuak baino? Nolabait, historia ez da genealogia besterik.

KARLOS V.A ETA BERE ASABA NOE

2000. urtean egin ziren bostehun urte Flandriako Ganten jaio zela Karlos, Espainiako I.a eta Alemaniako V.a., solemnitaterik infantil handiosoz eskolan ikasten genuenez. Horren kariatara, kaiser Habsburgotarraren bizitzako eta garaiko Erakusketa Internazionale bat antolatu zen, Ganten, Bonnen, Vienan eta Toledon ikusgai ibili zena urtean zehar.

Bonnen ikusi nuen nik. Sartu eta, ezkerretara, estreina topatu genuena, kaiserraren genealogia bat. Bat ez, bi. Eta nola ez: haren etorkia Noe beraganaino luzatzen zen. Brabanteko Dukeen Etxeko aitagoia ezin izan zitekeen patriarka bibliko huraxe besterik tenoreko Europan. (Urte batzuk geroago Filipe II.ari Adamenganainoko genealogia asmatuko diote bere kronistek! Progresoaren legea). Baina Biblia bakarrik ez da aski jada: Errenazimentuan gaude. Haur habsburgotarraren beste aurretiko leinargi batzuk Troiatik-eta datoz, logikoa denez; Julio Zesar eta Enperadore erromatarrekin ere senidetua dago. Jerusalem eta Erroma: Kaiserraren odolean munduko